

Максим Хилько, Київ

Зміна влади в Польщі – можливості та ризики для України

При налагодженні відносин із новою польською владою потрібно виходити, перш за все, з того факту, що довгострокові геополітичні інтереси обох країн на світовій і регіональній аренах значною мірою збігаються. Завдання дипломатів – не дати другорядним розбіжностям взяти гору над базовими інтересами, і не дозволити жодним третім сторонам прямо чи опосередковано зашкодити розвитку партнерських відносин між Україною та Польщею.

Партії Ярослава Качинського «Право і справедливість» (PiS) вдалося закріпити на парламентських виборах успіх, здобутий кілька місяців тому на президентських перегонах. Відтепер PiS матиме не лише свого президента – Анджея Дуду, але й парламентську більшість та уряд, і зможе самостійно формувати внутрішню та зовнішню політику держави.

Серед інших чинників, на вибір поляків вплинуло у т.ч. й невдоволенням політикою Євросоюзу, на формування якої впродовж останніх років вирішальний вплив має Німеччина. Чимало польських громадян роздратовані нав'язуванням рішення Євросоюзу про квоти розміщення біженців зі Сходу; блокуванням Берліном прохання Варшави про розміщення в країні постійної військової бази НАТО; небажанням Німеччини допускати Польщу до більш активної участі в формуванні зовнішньої політики ЄС, зокрема, до переговорів з російсько-українського врегулювання.

З приходом до влади нового уряду обов'язково відбудеться корегування зовнішньополітичного курсу Польщі, що може мати важливі наслідки для України. Варшава однозначно спробує провадити більш незалежну від Берліну політику. І хоча, попри певні песимістичні прогнози, до конфронтації між цими столицями навряд чи дійде (хоча б тому, що Німеччина – головний торговельний партнер Польщі),

втім певне напруження таки може виникнути, у т.ч. з питань, що стосуються Росії, по відношенню до якої Берлін проводить політику умиротворення, тоді як риторика лідерів PiS доволі рішуча.

Складність для Києва полягає в тому, що нова українська влада зробила головну зовнішньополітичну ставку саме на Берлін, як на найбільш впливово гравця Євросоюзу, що формує порядок денний цього об'єднання. Німеччина й справді доклала чимало зусиль, щоб переконати всіх членів ЄС погодитися на запровадження і продовження економічних санкцій проти Росії. З іншого боку, Ангела Меркель і Франк Штайнмаєр є найбільш активними противниками надання Україні допомоги зброєю, перевершивши в цьому питанні навіть Барака Обаму. В рамках переговорів у «Нормандському» форматі Берлін все більше схиляється до сценарію фактичного «заморожування» конфлікту на Донбасі – через легалізацію підтримуваних Кремлем сепаратистських режимів шляхом виборів і чисто формального виконання Росією своїх зобов'язань за Мінськими угодами.

Президент Польщі Анджей Дуда, навпаки, наголошує на неприпустимості «заморожування» конфлікту чи закривання очей на невиконання Росією Мінських угод: «Для Польщі важливо, аби в Україні не було замороженого конфлікту і щоб Київ повернув собі повний контроль над своїми кордонами»... «Не

може бути так, що з Мінських домовленостей виконуватимуть окремі пункти, і це буде визнано успішною реалізацією».

Зважаючи на чітку проукраїнську позицію Варшави, яка контрастує з політикою з «умиротворення» Росії, що її провадить Берлін, на перший погляд може видатися парадоксальним, що офіційний Київ не педалює питання залучення Польщі до мирного процесу. Та справа в тому, що українська влада не хоче ризикувати підтримкою Німеччини, яка має вирішальний вплив на формування політики всього ЄС, не маючи жодних гарантій, що долучення Варшави до переговорів дасть суттєвий позитивний ефект.

Неузгоджені ні з Києвом, ні з Берліном спроби Польщі активно долучитися до розв'язання конфлікту можуть поставити Україну перед складним вибором. Варто лиш пригадати, як різко відреагувала Ангела Меркель на висловлені наприкінці серпня ідеї Анджеея Дуди про необхідність розширення «Нормандського» формату.

Щоб уникнути необхідності обирати між позиціями двох столиць, підтримка обох з яких для Києва надзвичайно важлива, доцільно активізувати дипломатичну роботу з вироблення власних пропозицій щодо можливого формату залучення Варшави до вирішення російсько-українського конфлікту. Київ надзвичайно зацікавлений у тому, щоб запобігти можливому погіршенню відносин між Берліном і Варшавою, як зацікавлений він і в посиленні впливу Польщі на прийняття загальноєвропейських рішень. Чітка позиція Варшави щодо необхідності припинення російської агресії і цілковитого відновлення суверенітету України над власною територією повністю відповідає інтересам Києва, тож саме він має докласти найбільших зусиль, щоб прагнення Польщі приєднатися до розв'язання кризи могло бути реалізованим без внесення напруження у відносини із Німеччиною.

Київ має бути готовим і до можливих кроків Варшави, спрямованих на нарощування впливу в Європі через активізацію субрегіонального співробітництва – із країнами Вишеградської групи, державами Балтії, можливо, Румунією та Болгарією. Відповідна політика Польщі може відкрити перед Україною нові можливості посилення співпраці з країнами Центрально-Східної Європи (зокрема, через формат «Вишеградська група +1»), а може й нести ризики, якщо політика Варшави буде надто агресивною й призведе до зростання напруги в її відносинах з іншими країнами регіону. Вироблення оптимальної

активної (пропонувати, а не лише реагувати) позиції за таких обставин – важливе завдання для української дипломатії.

Партія PiS також відома своєю активністю на білоруському напрямку – вона сприяє функціонуванню незалежних білоруських ЗМІ й підтримує білоруську опозицію. У цьому зв'язку існують ризики виникнення певних непорозумінь між позиціями Варшави та Києва в їх ставленні до режиму Лукашенка. Адже українська влада демонструє активність в налагодженні дружніх відносин із офіційним Мінськом, вважаючи це запорукою принаймні нейтральної позиції останнього в російсько-українській конфронтації.

Неоднозначні наслідки може мати й популярність серед лідерів PiS ідей реінкарнації Речі Посполитої, а також концепції «Міжмор'я». З одного боку, це може посилити інтерес Польщі до співпраці з країнами Балтії, Україною, Білоруссю. З іншого боку, потрібно бути готовими до того, що певні кола у Варшаві хотіли би, щоб Польща виступала у відповідних інтеграційних процесах в ролі «старшого брата», що є неприйнятним для України. Тож Києву необхідно мати власні дипломатичні напрацювання в контексті субрегіональної співпраці, які дозволять спрямувати відповідні тенденції в русло рівноправного і взаємовигідного партнерства.

Потрібно бути готовими і до можливих складнощів щодо тлумачення спірних сторінок історії, перш за все, йдеться про Волинську трагедію. Серед політичних діячів PiS є чимало таких, чиє трактування діяльності ОУН-УПА не відрізняється від радянсько-пропагандистського, і можна не сумніватися, що російська сторона буде активно сприяти регулярному потраплянню контраверсійних питань у ЗМІ. Приміром, новообраний сенатор від PiS Ян Жарин вважає, що українці мають визнати Волинську трагедію актом геноциду проти польського народу, а також заявляє, що «без Львова, міста, яке завжди було вірне Польщі, немає польського народу».

Питання, якому варто приділити особливу увагу, це обіцянки нової польської влади посилити обороноспроможність держави. Тут відкриваються широкі перспективи для взаємовигідного співробітництва Києва і Варшави. Україна і Польща вже працюють над низкою спільних проектів по лінії військово-промислового комплексу, але ліміт можливостей далеко не вичерпаний, у т.ч. стосовно перспектив кооперації на світовому ринку озброєнь. Новий імпульс може отримати ідея створення багатонаціональних військових підрозділів за участі польських та українських

військових. Цього року парламенти України, Польщі та Литви ратифікували угоду про створення спільної військової бригади LITPOLUKRBRIG, і це може стати гарним початком. Київ зацікавлений у польському досвіді реформування збройних сил відповідно до стандартів НАТО, а Варшава – в українському досвіді оборони від російського вторгнення і ведення «гібридної» війни.

Отже, прихід до влади в Польщі партії «Право і справедливість» як відкриває перед Україною нові можливості, так і створює певні ризики, уникнення яких

потребуватиме дипломатичних зусиль. При налагодженні відносин із новою польською владою слід виходити, перш за все, з того факту, що довгострокові геополітичні інтереси обох країн на світовій і регіональній аренах значною мірою збігаються. Завдання дипломатів – не дати другорядним розбіжностям взяти гору над базовими інтересами, передбачити й упередити можливі суперечності, не дозволити жодним третім сторонам прямо чи опосередковано зашкодити розвитку партнерських відносин між Україною та Польщею.

Про автора:

Максим ХИЛЬКО – старший науковий співробітник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, асоційований науковий співробітник Інституту зовнішньої політики Дипломатичної Академії України. Кандидат філософських наук (2004), магістр міжнародних відносин (2001). Автор понад 50 наукових публікацій і понад 400 аналітичних документів з питань геополітики, міжнародних відносин, мас-медіа, соціальних комунікацій.

East European Security Research Initiative (EESRI) – дискусійна, аналітична та інформаційна міжнародна платформа, що має на меті об'єднати зусилля експертів і науковців з різних країн, зацікавлених у пошуку ефективних шляхів зміцнення безпеки Східної Європи, як найбільш вразливої в сучасних умовах складової загальноєвропейської безпеки.

Наведені в публікаціях оцінки та погляди відображають особисту точку зору авторів і можуть не збігатися з позицією EESRI.

© East European Security Research Initiative, 2015